

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у вересні 2025 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

Загальні питання

Із нагоди Дня українського кіно Президент України В. Зеленський відзначив державними нагородами понад 30 діячів вітчизняного кінематографа, театру й телебачення. За вагомий особистий внесок у розвиток української кінематографії, а також заслуги у захисті держави, посмертно орден «За заслуги» III ступеня отримали шестеро українських митців: В. Кокошко (режисер, продюсер, засновник студії «Кінограф»); М. Неліпа (актор, телеведучий); С. Притула (кіно-продюсер, голова громадської ради при Держкіно); О. Самойленко (актор театру і кіно); Ю. Феліпенко (актор); Є. Шумілов (актор театру і кіно). Цим орденом також відзначено: оператора А. Бабенка; оператора-постановника В. Гуєвського; режисера С. Леонтєва кінознавця С. Тримбача; режисера Є. Трояновського; сценариста та режисера С. Чернілевського. Орден княгині Ольги III ступеня отримали: продюсерка О. Бергман; режисерки А. Горлова, О. Журба, О. Карпович, Є. Сміт, М. Ткачук; акторка І. Сахно. Звання народного артиста або артистки присвоєно О. Ігнатушу, І. Мельник (Театр на лівому березі Дніпра) й А. Сергійко (Театр на Подолі).

25 вересня у київському Національному центрі «Український Дім» відбулося урочисте вручення державної нагороди українській мисткині керамічного живопису Л. Мешковій. Орден княгині Ольги I ступеня художниці вручила

т. в. о. міністра культури та стратегічних комунікацій України Т. Бережна.

Вшанування пам'яті

28 та 29 вересня до 84-ї річниці трагедії Бабиного Яру у виставковому центрі «Жива пам'ять» у Києві проведено заходи з вшанування пам'яті жертв нацистських злочинів. Організатори – Національний історико-меморіальний заповідник «Бабин Яр» та Меморіальний музей Голокосту (Вашингтон, США) у

співпраці з Українським інститутом національної пам'яті, Державною службою України з етнополітики та свободи совісті. В межах цієї ініціативи було відкрито виставку «Держава обману: сила нацистської пропаганди», прозвучав меморіальний фортепіанний концерт Є. Громова й відбувся кінопоказ та обговорення фільму С. Буковського «Назви своє ім'я». У Національному музеї історії України 28 вересня представлено виставковий проєкт «Збережена пам'ять Бабиного Яру», присвячений окремим сторінкам трагедії. Експозиція містить унікальну колекцію фотозбірні музею з довоєнних фотографій, молитовники невідомих жертв на івриті, фотоколажі, а також акварельні роботи художника Ю. Павловича. Проєкт значною мірою ґрунтується на колекції громадського діяча О. Шлаєна, який був засновником Громадського історико-просвітницького центру України «Бабин Яр».

16 вересня до 25-х роковин загибелі Георгія Гонгадзе у Києві відкрито мозаїку Дон Кіхота в пам'ять про українського журналіста. Розмістили її біля будинку на вулиці Великій Васильківській, де мешкав Георгій. Створення мозаїки ініціювало видання «Українська правда» у співпраці з мистецьким об'єднанням «Затирка». Над проєктом працювали митці С. Майданюк, Махим, В. Власюк та О. Чикало з мистецького об'єднання «Затирка» під керівництвом Т. Тадай

та А. Лелюк. Премія імені Георгія Гонгадзе організувала у цей день вуличну експозицію «Щоденник Георгія Гонгадзе» у Києві, Львові та Одесі. Виставка складається зі знакових цитат журналіста, контекстуальних пояснень та ілюстрацій від художників І. Леві й А. Логова. В межах тижня пам'яті Премія імені Георгія Гонгадзе також провела серію зустрічей «Професійні діалоги» у Києві та Львові. Перед широкою аудиторією виступили журналістка, медіаменеджерка Т. Трощинська, громадська діячка, журналістка М. Гонгадзе, головна редакторка та співзасновниця *The Kyiv Independent* О. Руденко, головна редакторка «Української правди» С. Мусаєва.

Національний банк України випустив пам'ятну монету «150 років від дня народження Олександра Кошиця» в серії «Видатні особистості України». Пам'ятку присвячено українському хоровому диригенту, композитору, етнографу та педагогу Олександру Кошицю, який відіграв ключову роль у популяризації української музичної культури на міжнародній арені. Нову монету випустили номіналом дві гривні. На реверсі зображено стилізований портрет диригента, на аверсі розміщено композицію, що символізує гастрольну діяльність Української республіканської капели під керівництвом Олександра Кошиця. Над дизайном монети працювали художники В. Таран, О. Харук, С. Харук і скульптор В. Атаманчук.

Благодійність

6 і 7 вересня у Палаці Спорту в Києві відбувся перший благодійний музичний фестиваль «Хартія фест». Організатор – 13 бригада оперативного

призначення НГУ «Хартія». Головною метою заходу був збір 20 мільйонів гривень на потреби бригади, зокрема на тепловізори, дрони, зв'язок та амуніцію. Фестиваль поєднав: виступи українських артистів, таких як «Жадан і Собаки», *Alyona Alyona*, *Skofka*, *Latexfauna*, «Фактично самі» (ex-Qarpaband) та багатьох інших, лекції від С. Жадана та «Радіо Хартія» про роботу бригади та спортивні активності.

9–16 вересня у київській галереї «Дукат» тривала колективна виставка «Мистецтво Гідності» на підтримку Патронатної служби 13 бригади оперативного призначення НГУ «Хартія». Тут було зібрано живопис, графіку, скульптури, ліногравюри таких українських митців, як О. Ройтбурд, П. Маков, М. Вайсберг, О. Тістол, Г. Зінківський та ін. Кураторами проєкту стали С. Жадан (бригада «Хартія»), Н. Іванова («Yermilov Centre»), Д. Криж («Squat 17b»), партнером – *KSE Foundation*. В межах виставки пройшли поетичні читання, лекції, зустрічі, а також аукціон, долучитись до якого можна було як офлайн, так і онлайн на сайті аукціонного дому «Дукат».

11 вересня громадська організація «Перезавантаження», кіноклуб «Шорти» та БФ *Nova Ukraine* організували у столичному кінотеатрі «Оскар» (ТРЦ «Gulliver») благодійний показ фільму Р. Перфільєва «Безславні кріпаки». Після перегляду глядачі мали змогу поспілкуватися з творчою групою та взяти участь у благодійному аукціоні, кошти від якого підуть на підтримку Центру реабілітації військових ЗСУ.

Луцький благодійний фонд «Ангар» і видавництво «А-ба-ба-га-ла-ма-га» відправили 22 дрони на фронт. Це стало можливим завдяки спільній ініціативі, під час якої видавництво розіграло три репродукції обкладинок книги «Гаррі Поттер і Смертельні реліквії» з автографами художника В. Єрка.

Коміки О. Венедчук, А. Дамницький і В. Куран разом із благодійним фондом Діани Подолянчук передали військовим FPV-дрони на два мільйони гривень. Також гумористи долучилися до великого збору на морські дрони *MAGURA* та задонатили на нього один мільйон гривень.

Гурт «Антитіла» закупив засоби захисту на понад один мільйон гривень спецпідрозділу «Артан» Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Кошти музиканти зібрали під час благодійних концертів та аукціонів.

Культура та мистецтво для людей з інвалідністю. Інклюзивність

21 вересня у столичній Національній філармонії України та 27 вересня у Львівській національній філармонії відбулася концертна презентація міжнародного проєкту «Музика чуттів» на підтримку інклюзії та безбар'єрності. Подія об'єднала музикантів з України, Німеччини та Польщі, серед яких – артисти з інвалідністю. У програмі вечора прозвучали твори В. А. Моцарта, а також прем'єра нового твору українського композитора Є. Петриченка «Музика чуттів». Диригував концертом запрошений польський маєстро В. Козловський, а виконання забезпечила *Liatoshynskyi Capella* Національного будинку музики.

Проект реалізовано за сприяння Українського культурного фонду та *Goethe-Institut Ukraine*.

10 вересня Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра відкрив безбар'єрний простір. Це перший подібний приклад серед муніципальних театрів України. Центральним елементом оновлення став панорамний ліфт, що веде на всі чотири поверхи театру. Тепер люди з інвалідністю, глядачі старшого віку, військові після поранень та всі, кому складно долати сходи, зможуть без перешкод відвідувати вистави й почуватися частиною театральної спільноти. Окрім ліфта, театр облаштували спеціальною вбиральною, пандусом, новою зоною відпочинку. Ще раніше тут зробили доступною вхідну групу: поручні, пандус, розширені дверні пройми, автоматичні двері. Реалізація проекту тривала понад два роки й стала можливою завдяки співпраці громади, Київської міської державної адміністрації та соціально відповідального бізнесу.

12 вересня у Володимирському історичному музеї імені Омеляна Дверницького відбулася презентація універсальної інтегрованої екскурсії «Не в темряві» та експонатів до неї: тактильних макетів п'яти історичних споруд, серед яких і будівля Володимирського історичного музею, які є частиною знаменитого європейського шляху *Via Regia*. Цих макетів можна буде торкатися руками, а ще вони «розмовлятимуть» завдяки QR-коду на супровідній табличці. Екскурсія призначена для незрячих та слабозорих. Проте її учасниками зможуть стати і люди без порушень зору. Ідею втілили в межах проекту «(Не) в темряві: *Via Regia* інклюзивна». Його реалізують ГО «Регіональний центр розвитку “Тріада”» у партнерстві з ВП ВГО «Генерація успішної дії» у Рівненській області за підтримки Українського культурного фонду.

Культурно-мистецькі проекти

18 вересня в українській столиці в межах *Brand Ukraine International Conference 2025* відбулася лазерно-світлова інсталяція на монументі «Батьківщина-Мати». Вона отримала назву «Сила цінностей». Проект українського митця та світлового дизайнера М. Каблуки та команди *Expolight* поєднав масштаб архітектури з новітніми технологіями медіа-арту – 3D-графіку, лазерні промені та музику. Вибір локації та зміст інсталяції визначила тема міжнародної конференції – «Бренд країни як щит: цінності на варті національної безпеки».

4–6 вересня у Києві пройшов перший меморіальний фестиваль «СТУСуємось», присвячений постаті поета-шістдесятника, правозахисника Василя Стуса. Триденний захід охопив літературні читання, мистецькі дискусії, театральні події, екскурсію та музичні виступи. Серед подій: гутірка у видавництві «Смолоскип» за участі В. Шовкошитного, В. Кіпіані, Т. Компаніченка та Р. Семківа; концерт на Співочому полі; стендап-мюзикл у Театрі «Між Трьох Колон»; поетичний вечір і книжковий ярмарок. Під час

заходів учасники та відвідувачі зібрали понад 135 тисяч гривень на підтримку захисників.

6 та 7 вересня відбувся вже восьмий київський фестиваль «День народження Андріївського узвозу». Організатори запропонували гостям різноманітну культурно-мистецьку програму, маючи мету за допомогою донатів допомогти з ремонтом РЕБ-обладнання для 7 бригади. Серед учасників фестивалю були Вишгородський дитячо-юнацький духовий оркестр «Водограй» та оркестр «Гармонія» з Київщини, зразковий аматорський духовий оркестр «Берег» із Рівненської області, студія естрадно-духової музики «Сувенір» із Києва, а також професійний академічний чоловічий хор Капели ім. Л. Ревуцького. На поетичній сцені виступили авторки О. Стоміна, В. Берта, І. Вазерцева та інші. Кульмінацією святкування стало аудіовізуальне шоу біля Андріївської церкви. Фасад святині ожив завдяки відеопроєкції від аудіовізуального митця та військового М. Марусика з музичним супроводом композитора О. Мужева.

Цими ж днями у столиці пройшов фестиваль електронної музики та мистецтва *Laboratorium Autumn*. Захід включав виступи як українських, так і міжнародних артистів, а також супроводжувався артпростором зі скульптурами та картинами сучасних митців, інтерактивними мистецькими об'єктами, маркетом місцевих брендів й іншими культурними активностями. Ціль фестивалю – підтримка нових імен української електронної сцени, даючи молодим артистам платформу для презентації своїх робіт та експериментів. На вечірці *Laboratorium Autumn* збирали гроші для потреб загону безпілотних систем «Тайфун», а на самій локації організатори облаштували волонтерську зону з різними ініціативами від бригади.

19–21 вересня Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал» провів щорічний фестиваль «Арсенал ідей. Різні разом», спрямований на дітей та підлітків. Подія пропонувала різноманітні інтерактивні формати навчання через творчість, гру та мистецтво, зокрема – інтерактивні ігри, симулятори, квести та активності на стендах від музеїв та організацій з усієї України. Програма включала майстер-класи з акторської майстерності, різнографії, програмування та музикування, а також виступи на сцені, покази мультфільмів та дитячого кіно. Фестиваль мав на меті створити безбар'єрний простір для дітей з різними потребами та інтересами. Учасниками проєкту стали організації, що впроваджують інклюзивні освітні практики, зокрема Музей у темряві «Третя після опівночі» та *Superhumans Center*.

6 вересня у Львові на території *!FESTrepublic* в межах року «Львів – Молодіжна столиця Європи» відбувся VIII Всеукраїнський молодіжний фестиваль «Молодвіж», який охопив чотири тематичні локації з дискусіями та воркшопами. Лейтмотивом усіх активностей став меседж «На перетині». Окрім освітніх форматів, на учасників чекали зони для нетворкінгу та відпочинку: маркет українських брендів, алея громадських організацій, діджей-сети просто

неба, а також вечірня програма за участю таких артистів, як С. Буль, М. Правильний,

С. Бурбан (Паліндром), О. Чемеров. Впродовж усього заходу діяв збір на потреби проекту «Дронопад» від фонду «Повернись живим». Організаторами «Молодвіжу» є мережа ТВОРИ! при Львівській міській раді.

19 вересня в Еколого-освітньому центрі Карпатського біосферного заповідника «Центр Європи» у селі Ділове на Закарпатті в межах Днів європейської спадщини відбулося вручення дипломів і відзнак лауреатам Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» за 2025 рік. У номінації «Література» премію присуджено поету, літературознавцю Б. Бунчуку (м. Чернівці). У номінації «Образотворче мистецтво» лауреатом названо живописця

Л. Бокотея (с. Чинадієво Закарпатської області). У номінації «Декоративно-прикладне мистецтво» відзначено майстра художнього деревообробництва, викладача Косівського інституту декоративного мистецтва Й. Приймака. У номінації «Екологія» премію вручили доктору географії В. Куреляку (Румунія).

Креативні індустрії

4–8 вересня у Києві тривав *Ukrainian Fashion Week 2026*. Тема сезону – «Мода та культура», об'єднала понад пів сотні українських брендів. Головною локацією *UFW* традиційно став Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал, проте шоу охопило й інші простори столиці. Зокрема в Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків пройшов фінал конкурсу молодих дизайнерів одягу «Погляд у майбутнє» під кураторством І. Фролова. Десять фіналістів представили проекти, натхненні історією, інтер'єром, спадщиною та колекцією музею. Перемогу здобула Н. Добровольська із Сумщини. Також до Українського тижня моди долучився Національний музей декоративного мистецтва України. Тут відбулася презентація колекції від бренду *Rito Group*, присвяченої творчості української художниці Г. Собачко-Шостак. В історичній резиденції родини Терещенків бренд вишитого одягу *Gaptuvalnya* показав колекцію «Русалка Дністрова», натхненну однойменним альманахом 1837 року українською мовою. Динамічний перформанс моделей було поєднано з читанням ексклюзивного видання «Українські голоси» за участі літературознавиці В. Агеєвої. В стінах Староакадемічного корпусу Києво-Могилянської академії дизайнерка Л. Пустовіт представила перформанс «Зв'язок», де колекція «Poustovit» перегукувалася з роботами художника П. Макова й архітектурою барокового простору. Показ-перформанс бренду інтелектуальних виробів *JULIYA KROS* став найчуттєвішою подією *UFW 2026*. Ця колекція із фірмовою деконструкцією включала чоловічий і жіночий одяг, а також речі з функцією, створені з урахуванням фізіологічних особливостей та стилю життя людей з ампутаціями.

Український бренд одягу *Etnodim* створив колекцію «Кричевський». Натхненням цієї капсули є серія орнаментальних композицій Василя Кричевського – майже 200 графічних робіт, замальованих олівцем на паперових аркушах розміром з листівку. В київському шоурумі бренду можна побачити оригінал однієї з цих робіт, який згодом передадуть до Музею мистецької родини Кричевських в Опішні.

Театр

12–20 вересня XXVII Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» пройшов під гаслом «Театр там, де ми». Цього разу в межах фестивалю, який традиційно організовує Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр ім. Миколи Куліша, відбулися 93 мистецькі події у 25 містах восьми країн: України, США, Німеччини, Кіпру, Румунії, Грузії, Туреччини та Литви. Зокрема у Херсоні камерні покази вистав провели в укриттях і адаптованих локаціях. У Миколаєві спектаклі можна було переглянути на сценічних майданчиках декількох закладів: Миколаївського академічного художнього драматичного театру, національного академічного українського театру драми та музичної комедії, академічного обласного театру ляльок, ДОФ Центру, фахового коледжу культури і мистецтв Миколаївської обласної ради та закладу «Грива». Напередодні фестивалю у Миколаєві курсували театральні трамвай і тролейбус, а також відбулася карнавальна хода центральною пішохідною вулицею. Крім того, оргкомітет тимчасово повернув формат показу «вистава вдома». Україну представляли на фестивалі театри у Львові, Одесі, Ізмаїлі, Запоріжжі, Черкасах, Києві, Миколаєві, Харкові, Івано-Франківську, Житомирі, Ужгороді, Калуші, Мукачеві, Вінниці, Хмельницькому, Кривому Розі. Загалом до проведення нинішньої «Мельпомени Таврії» долучилися 58 театрів, які презентували 65 вистав. Також відбулося 15 подій літературної сцени та дві – музичної. В межах освітньої платформи реалізовано 9 заходів, зокрема 8-денний проєкт майстер-класів «Перехрестя». На фестивальні покази безплатно запрошували внутрішньо переміщених осіб із Херсонщини.

12–18 вересня у Києві в інноваційному парку *UNIT.City* тривав щорічний театральний фестиваль просто неба «7». Протягом тижня сім театрів із різних міст України, від національних академічних труп до незалежних колективів, представили тут свої найактуальніші постановки. Серед них: «Flambe» О. Коляденко (*Freedom Ballet*); «Одноденний герой» за п'єсою В. Туки «П'єса22, або шлях героя» (Херсонський обласний музично-драматичний театр ім. М. Куліша); «Людина-подушка» за п'єсою М. Макдони (Дикий театр); «Доця» за однойменним романом Т. Горіха Зерня (Львівський національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької) та інші.

24–27 вересня в Одесі відбувся перший міжнародний конкурс оперних виконавців «RECITAR CANTANDO» («Діяти співом»). Засновниками події стали Одеський національний академічний театр опери та балету, Посольство

Італії в Україні, Почесне консульство Італії в Одесі, Італійський інститут культури в Україні та продюсерське агентство *Opera Production C.D.* (Австрія) за підтримки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Одеської обласної військової адміністрації й Одеської міської ради. Відбірковий етап зібрав онлайн понад 70 учасників. У другому турі конкурсу на сцені театру змагалось 35 вокалістів з України, Молдови, Польщі, Нідерландів і Швейцарії. Дев'ятеро фіналістів вийшли у третій тур. Гран-прі конкурсу здобула солістка Одеської опери А. Богач.

17–21 вересня в Ужгороді пройшов VI Міжнародний театральний фестиваль «Монологи над Ужем». У програмі – моновистави театрів із Донеччини, Закарпаття, Києва, Львова, Рівного, а також з Польщі, Словаччини та Вірменії. Загалом представлено дев'ять постановок, які можна було подивитися на двох головних локаціях: на малій сцені Закарпатського музично-драматичного театру та в Закарпатському академічному театрі ляльок «Бавка». В межах фестивалю відбулися круглі столи, майстер-класи та фестивальний дискусійний клуб. Волонтери «Руху підтримки закарпатських військових» провели збір коштів на потреби ЗСУ.

22–28 вересня у Кропивницькому Кіровоградський академічний обласний музично-драматичний театр імені М. Л. Кропивницького приймав 55-й Всеукраїнський фестиваль театального мистецтва «Вересневі самоцвіти». Його присвятили таким ювілейним датам, як 185-річчя Марка Кропивницького, 180-річчя Івана Карпенка-Карого, 170-річчя Ганни Затиркевич-Карпинської та 85-й річниці від дня смерті Панаса Саксаганського. Цьогорічна концепція фестивалю – «Від Тобілевичів – до сьогодення». Програма була представлена десятима виставами, шість з яких взяли участь у конкурсі. Журі премії «Корифеї українського театру» визначило переможців у чотирьох номінаціях: «Найкраща вистава» – «Бояриня» за п'єсою Лесі Українки (Перший академічний український театр для дітей та юнацтва, Львів), «Найкраща режисерська робота» – І. Ципіна (постановка «Бояриня»), «Найкраща жіноча роль» – Т. Копань (Мавка у «Лісовій пісні», Театр корифеїв), «Найкраща чоловіча роль» – І. Тітов (моновистава «Танець із контрабасом», Дніпро).

26–28 вересня у Львові вже втретє було реалізовано програму масштабної міжнародної події «Львівське квадрієнале сценографії», започаткованої громадською організацією «Галерея сценографії» у 2018 році. Основною метою Квадрієнале є популяризація та розвиток мистецтва сценографії в Україні та налагодження професійної міжнародної комунікації. Цьогорічне гасло – «Точка змінює простір». Протягом трьох днів на різних локаціях міста тривали виставки, публічні дискусії, перформанси та покази, призначені продемонструвати сучасне бачення сценічного простору та взаємодії мистецтв. Стрижнем нинішнього заходу стала низка художніх експозицій українських та іноземних сценографів і художників театального костюма. Зокрема це проекти: «Львівське квадрієнале

сценографії 2025. Спільний простір» (Будинок Головної пошти та *Zenyk Art Gallery*); «Сплячі» (Галерея Артцентру «Дзига»); «Руйнація ідеалу» (Експериментальна сцена «Львів Опера: Малярка»).

4–6 вересня у Рівненському академічному обласному театрі ляльок відбулася Всеукраїнська мистецько-практична лабораторія сучасного українського театру анімації під символічною назвою «Ляльки не мовчать». Учасники лабораторії зібралися з різних куточків України – режисери, актори, сценографи, театральні художники, менеджери культурних проєктів, представники театрів з прифронтових міст і ті, хто працює з анімаційним мистецтвом у соціальній сфері. Програму події склали панельні дискусії, лекції провідних майстрів, покази вистав, створених у складних умовах Харкова, Чернігова та Запоріжжя. Особливу увагу було приділено темам подолання травматичного досвіду, нових сенсів у театрі анімації, а також ролі театру як інструменту підтримки в умовах соціальних змін. Проєкт підтримав Український культурний фонд.

Серед театральних прем'єр цього місяця: «Дім» за п'єсою режисера А. Жолдака (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки у Києві); рок-опера «Патріот» на музику «Братів Гадюкіних», М. Бурмаки, К. Москальця, Т. Петриненка, К. Скрябіна, О. Ярмага, Є. Воронка (Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); вистава «Створення / Skapelse» за сценарієм К. Клімовскі (Київський академічний театр «Колесо» та *Teater KEF*); «Брехт. Кабаре» за творами Б. Брехта (13–14 вересня у Київському академічному театрі «Золоті ворота» та 19 вересня у Харківському державному академічному театрі ляльок імені Афанасьєва); «Я бачу, вас цікавить п'єрма» за романом І. Павлюка (Львівський Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької у колаборації з київським «Диким театром»); «Пенелопея» за п'єсою А. Сарнацької «Плем'я чекання» (Львівський академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Казки про Мару» за однойменним твором Л. Костенко (Львівський академічний театр ляльок); «Війна. Обличчя. Монологи» за творами А. Бондаренка, А. Галас і К. Пенькової, «Казкові світи України» за п'єсою «Хранителі» Д. Тернового на музику Є. Станковича (Харківський національний академічний театр опери та балету ім. Миколи Лисенка); «Тартюф» за п'єсою Мольєра (Харківський академічний драматичний театр ім. Г. Ф. Квітки-Основ'яненка); «Пан Коцький» за українською народною казкою (Харківський державний академічний театр ляльок імені Афанасьєва); «Тут буде сад» Н. Хижної (Харківський незалежний театр «Нафта»); «Привіт, монстре!» за п'єсою К. Гоцці «Синє чудовисько» (Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька); «Легенди Чарівнолісся» за однойменною книгою В. Андрієнка й О. Шульги на музику А. Ткач (Полтавський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Гоголя); «Тихе вушко» за казкою «Камелія і Тихе вушко» з перекладом жестовою мовою (Закарпатський академічний

обласний український музично-драматичний театр імені братів Шерегіїв); «Мама» за книгою новел М. Матіос (Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр); «Дівочі посиденьки» М. Берсона та Б. Головченка, «Сміх лангусти» Д. Марелла (Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії); «Хованка» за п'єсою Л. Гасіє «Попіл» (театр «Гармидер» у мистецькому просторі «Ангар» у Луцьку); «Веселі перегони» за мотивами казки І. Франка «Іжак та заєць» (Вінницький академічний обласний театр ляльок); «Бабусині пригоди» за однойменною п'єсою О. Олеся (Волинський академічний обласний театр ляльок); «В гості до Сонечка» за твором М. Мажця (Рівненський академічний обласний театр ляльок).

11 вересня у Києві на сцені Міжнародного центру культури і мистецтв артисти Львівського національного академічного українського драматичного театру ім. Марії Заньковецької представили прем'єру минулого сезону «Тартюф» за комедією Мольєра (режисер О. Коршуновас).

20 вересня у Луцьку в експериментальному театрі «Адреналін» можна було подивитися музично-пластичну драму «Лінії та ніжні», засновану на десяти віршах Ю. Іздрика (режисерка О. Ларіна, Київський академічний театр на Печерську).

Арттерапія в театрі

Київський «Дикий театр» запустив освітню програму «Школа світла» для ветеранів і ветеранок. Навчання в онлайн та офлайн форматах дає можливість безплатно освоїти один із напрямів роботи в театрі: художник по світлу, відеограф або звукооператор. Проєкт реалізується за підтримки Українського культурного фонду та 3 окремої штурмової бригади в межах програми «Культурний штурм».

Хореографічне мистецтво

27–28 вересня на Рівненщині, у містах Сарни та Рівне, відбувся перший Всеукраїнський фестиваль української народної хореографії «Польковий розмай». На свято танцю завітали 12 творчих колективів із Києва, Кропивницького, Хмельницького та Рівненщини. Загалом захід об'єднав понад шість сотень учасників. Основна програма включала концерти, майстер-класи від балетмейстерів, інтерактивні вечірки з етнічними танцями й інші активності. Кульмінацією фестивалю стало встановлення національного рекорду України з наймасовішого виконання поліського танцю «Печонос поростя». До танцю на території Сарненського етнографічного музею долучилися 532 учасники віком від 2 до 88 років.

Музика

Фестиваль «Покоління», присвячений попкультурі 90-х і 2000-х, мали можливість відвідати меломани Києва (12–14 вересня) та Дніпра (26–28 вересня).

Київський фестиваль, що пройшов на території Національного комплексу «Експоцентр України», включав виступи Олега Скрипки & «Воплі Відоплясова» та святкування 30-річчя «Території А» з участю Руслани, В. Павліка, Є. Власової та інших артистів. Тим часом фестиваль у Дніпрі презентував концерти В. Козловського, *Kishe*, гуртів «Лама», «Скрябін», «Вхід у Змінному взутті» та «Воплі Відоплясова» на комплексі «Лавина». З 2022 року проєкт «Покоління» має благодійну місію: цього разу зібрані кошти буде спрямовано на закупівлю систем радіоелектронної боротьби для Третьої штурмової бригади ЗСУ.

17–21 вересня у Львові відбувся XVII Всеукраїнський фестиваль сучасної пісні та популярної музики «Червона рута – 2025». Цьогоріч він проходив у партнерстві з Рухом опору Сил спеціальних операцій ЗСУ під гаслом «Червона рута лунає – опір триває!». Протягом п'яти днів фестивалю 710 учасників зі всієї України взяли участь у фінальних конкурсах у шести різних жанрах: фольклор, популярна музика, сучасна танцювальна музика, акустична, експериментальна та рок-музика. Артисти представили, як відомі українські пісні, так і авторські композиції. Під час фінальних виступів пролунало близько 500 нових творів. Завершився фестиваль гала-концертом у «Концерт Арена Малевич» і нагородженням переможців. Найкращим виконавцям вручили сертифікати на запис власного лайв-концерту у проєкті «Тотальний: Наживо», що підтримує українців на тимчасово окупованих територіях. В межах музичного дійства пройшли також вуличні концерти на фан-галявині та панельні дискусії.

13 вересня на Театральній площі Чернівців пролунав концерт «Свято української пісні», присвячений 55-річчю легендарних творів Володимира Івасюка «Червона рута» та «Водограй». Це було театралізоване дійство, яке відтворило атмосферу першого виконання пісень у форматі телепередачі «Камертон доброго настрою» – актори перевтілювалися у композитора В. Івасюка, співачку О. Кузнецову та звукорежисера В. Стріховича, а студенти коледжу мистецтв імені С. Воробкевича зіграли роль знімальної групи. Концерт, організований Чернівецькою обласною філармонією, транслювався онлайн.

Візуальні мистецтва

25–28 вересня у Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука проходив третій культурно-мистецький фестиваль «БойчукFest». Програма охопила тематичні виставки, освітні заходи, майстер-класи та відкриття пам'ятника митцю Михайлу Бойчуку в дворику закладу (автор – н. х. України М. Білик). У перший день фестивалю відвідувачі змогли побачити інсталяцію «Портал» М. Деяка та експозицію врятованих творів академії. Також в межах «БойчукFesty» було відкрито виставки: «Ентропіогенезис» – сучасне мистецтво, що досліджує вплив штучного інтелекту на повсякденне життя, психологічні наслідки війни в Україні (галерея Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука); «Мистецтво текстилю, вишивки і костюма» –

твори студентів і викладачів академії (Національний музей декоративного мистецтва); «Символи ідентичності» – підсумковий проєкт всеукраїнського конкурсу академії: образотворче та декоративне мистецтво, дизайн, роботи юніорів до 17 років, центральним мотивом яких є Тризуб (Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України).

У столичних музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу виставкові проєкти: «Між світами» – сучасне мистецтво та ботанічний живопис від 187 українських митців (Національний музей Тараса Шевченка); «Адаптація» – бронзові скульптури І. Романовського та цифрові образи В. Харченка (галерея «Хлібня» Національного заповідника «Софія Київська»); «І побачив я» – 323 фотографії О. Гляделова за останні 35 років; «Віднаймете у втратах» – понад два десятки робіт українських мисткинь, об'єднаних тематичними блоками: «Територія і уява», «Ідентичність, травма», «Утопії і метафори», «Досвіди і спільноти» (Національний центр «Український дім»); «Погляд крізь війну» – фотохроніка бойового шляху Грузинського легіону та картини командира легіону М. Мамуашвілі (Музей-майстерня Івана Кавалерідзе); «Віддзеркалення» – кольорові офорти, живопис і скульптури Р. Романишина (Центр сучасного мистецтва «Білий Світ»); «Україна. Геноцид культури. Пам'ять каменю» – живопис М. Левитської (галерея «Portal 11»); інсталяція «Дах III» – частина проєкту «Dakh II» з українського павільйону на Венеційській бієнале з архітектури 2025 року (простір «Community Garden»); «Перетинаючи Кордони» – відео, фото, анімація та колажі мисткині Н. Дяченко, що документують подорожі й тимчасові домівки («Ukrainka Gallery»); «Володимир Сидорук. До 100-річчя майстра» – понад 60 творів художника, включаючи пейзажі Київщини, Карпат, Вірменії, а також жанрові композиції та портрети (галерея «НЮ АРТ»); «Де ти?» – графічні роботи художниці *Ave Libertatemaveamor* (галерея «Mistrika»); «ВІСНІ.UA: Подорож з минулого в майбутнє» – 14 образів слов'янських богів і міфічних персонажів, відтворених у костюмах ручної роботи Ірини *iSky* та доповнених живописом і відеоартом (Червона зала Центрального залізничного вокзалу).

19 вересня у Києві на фасаді бізнес-центру «Леонардо» (вул. Богдана Хмельницького) відкрито 50-ту мініскульптуру культурно-історичного проєкту «Шукай!». Ювілейну роботу під назвою «Люди-опори» присвячено енергетикам. Автор скульптурки – Ю. Білявський.

21 вересня у Харкові пройшов стріт-арт фестиваль «WALLS&MINDS». Мистецький захід відвідали як досвідчені художники, так і художники-початківці. В межах фестивалю учасникам запропонували воркшоп «Занурення в стріт-арт» від І. Водолажченка, лекцію про культуру графіті від Б. Біосова, перегляд документального фільму «Обережно! Життя триває» від режисера А. Штуки, а завершила програму повечірка за участі музичної спільноти «Шерхіт».

У містах України представлено нові виставки: «Замовляння на любов» – картини київської художниці О. Придувалової, «Зерно» – проєкт А. Верещаки

(Підгорецький замок, Львівська національна галерея мистецтв імені Б. Возницького); «UKRAFT: Зустріч французьких та українських митців» – мистецький діалог, до якого долучилися українські художники В. Семків, О. Трофименко, О. Кузюра, Я. Шумська, Т. Барабаш (Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького); «Замилування» – ретроспектива скульптора та художника Я. Мотики (Артцентр Павла Гудімова «Я Галерея»); «Маріуполь: втрачена велич» – фотографії, цифрові реконструкції творів українських митців, які втрачено через окупацію (галерея «Zenyk Art Gallery» у Львові); «Тиша» – живопис, графіка та мала пластика В. Басанця (Одеський національний художній музей); «ЛєсяUA» – три проекти І. Гусєва: графіка, живопис, інсталяції, «Те, що зберігає в собі тишу» – роботи К. Мельник в техніці левкасу (Музей сучасного мистецтва Одеси); «А де фотографія?» – мультимедійні колажі В. Тарасова (харківська галерея «ARTпідвал»); «Вежа: кроки пам'яті» – фотографії, художні та документальні видання, скріншоти листування, а також мистецька інсталяція «Об берег»

Н. Мінасової, присвячені тимчасово окупованому Маріуполлю (муніципальний артпростір «Вежа» у Житомирі); «Графіка та скульптура» – роботи І. Булавицького різних років, представлені до ювілею художника (Миколаївський обласний художній музей ім. В. В. Верещагіна); «Сила у часі. Малярство, графіка» – твори О. Дишка (Художній музей Луцька); «Рівновага» – живопис, графіка та роботи в інших техніках М. Олексяка (Музей сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку); «Українське село. Частина перша. Тварини» – серія картин М. Брухлій (Рівненський обласний краєзнавчий музей).

12 вересня у Луцьку з ініціативи колекціонера та підприємця А. Харламповича відкрито нову артгалерею українського сучасного мистецтва «LU Gallery», в якій представлено виставку «Трава понад нами». Проєкт досліджує тему взаємозв'язку людини та природи і включає живопис, графіку, кераміку, саунд-арт, 3D-анімацію, текстиль. Серед учасників – К. Алійник, В. Ралко, А. Саєнко,

П. Щербина та інші художники.

Музейна справа

10 вересня у Національному музеї «Київська картинна галерея» розпочав свою роботу масштабний виставковий проєкт «Кров з молоком» про тілесність та її зміни в мистецтві впродовж століть. На виставці зібрано твори живопису, графіки, скульптури та фотографії від XVIII до XXI століття 45 авторів. Експоновано як роботи з музейної колекції, зокрема твори І. Ріпина, З. Серебрякової, А. Лосенка, С. Шишка, Ю. Укадер, О. Сухоліта, так і добірку з приватних збірань – М. Глуценка, М. Зарецького, А. Криволапа, О. Ройтбурда, В. Сая та багатьох інших.

3 вересня в Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків у столиці вперше публічно представлено відреставровану картину

фламандського пейзажиста Яна Батиста ван дер Мейрена «Середземноморська гавань з караваном торговців». Презентація включала спеціальну розповідь про твір від кураторки європейського живопису та дослідниці О. Живкової. Робота 1736 року тепер доступна для огляду.

7 вересня до 150-річчя з дня народження українського живописця Олександра Мурашка Музей історії міста Києва виставив картину пензля митця «Портрет Георгія Шлейфера» зі своєї художньої колекції. Цього ж дня в межах виставки відбулася лекція киевознавиці О. Друг про історію портрета, а в Музеї української діаспори – лекція «Майстер фарби й колориту», яку провела дослідниця творчої спадщини О. Мурашка Д. Добріян.

26 вересня на 14-й колії Центрального залізничного вокзалу в Києві презентовано виставку *Ukraine WOW*, покликану показати спадковість між різними епохами, від козацьких часів до сьогодення, поєднуючи історію з інноваціями. Це інтерактивна експозиція про українську спадщину та сучасні досягнення, що складається з п'яти тематичних блоків та містить понад 100 експонатів, включаючи шаблю Івана Мазепи, козацьку чайку, вагон злуки, «Золотий м'яч» А. Шевченка, трофеї «Євробачення» та «Оскар» М. Чернова. Серед історичних артефактів представлено, зокрема, шість рідкісних стародруків, датованих XVII і XVIII століттями (консультантка проекту – директорка Музею книги і друкарства України В. Бочковська). Спеціально для *Ukraine WOW* уривки зі старовинних книг озвучили голова фонду «Повернись живим» Т. Чмут, письменник та військовий С. Жадан, засновник шоу «Леви на джипі» та військовий А. Лузан, волонтер С. Стерненко, мандрівник А. Птушкін, історик Т. Снайдер. На виставці також можна побачити пшеничне поле під блакитним небом, ставок із лататтям, відтворені хату Поліни Райко та мозаїку «Боривітер» Алли Горської, декорацію до вистави «Конотопська відьма» та багато іншого. Над втіленням задуму працювала команда з понад 300 людей. За концепцію відповідали громадська організація *Ukraine WOW* та агенція *Gres Todorchuk*. До експертної групи увійшли викладач бізнес-шкіл В. Пекар, філософ А. Дробович, історик О. Сокирко та кураторка К. Малих. Проект реалізовано за підтримки Укрзалізниці та українського бізнесу, експонати надали музеї та приватні колекціонери у співпраці з Міністерством культури та стратегічних комунікацій України. Виставка триватиме до 9 листопада. Частину коштів від проданих квитків буде спрямовано на підтримку українських музеїв і бібліотек: Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Музею археології при Інституті археології НАН України, Національного науково-природничого музею НАН України, Черкаського міського археологічного музею середньої Наддніпрянщини, Національного музею історії України та Чернігівського обласного історичного музею ім. В. В. Тарновського.

6 вересня з нагоди 200-річчя від дня народження вченого, колекціонера і мецената Володимира Дідушицького у Палаці Потоцьких відкрито масштабну

виставку «Володимир Дідушицький. In memoriam». В експозиції – твори з колекції В. Дідушицького та його родини, які у 1940 році надійшли до Львівської картинної галереї (нині – Львівська національна галерея мистецтв імені Б. Г. Возницького). На огляд виставлено понад 80 картин, зокрема, А. Гроттгера, А. Лянге, В. Луцкевича, Я. Машковського, Ю. Пічмана, Ю. та А. Рейханів, Г. Родаковського, М. А. Созанського, Ф. Тепи, Ю. Хойницького, М. Яблонського. Переважна більшість живописних робіт пройшли ґрунтовну реставрацію, і ці унікальні відкриття вперше презентовано широкій публіці.

12 вересня у стінах Ужгородського замку, символічно у день міста Ужгорода, відбулася презентація його оновленого бренду. Нова візуальна айдентика та маркетингова стратегія базуються на концепції «нашарування історії» та слогані «Замок, що назвав місто». Логотип розроблено на основі архітектурного плану пам'ятки, із використанням інверсійного ефекту. Цей ребрендинг є частиною міжнародного проєкту *HUSKROUA* «Цифрові рішення для об'єктів спадщини Сабінова та Ужгорода», що реалізується за підтримки ЄС.

Збереження культурної спадщини

6 та 7 вересня у Національному музеї народної архітектури та побуту України в Пирогові (м. Київ) пройшов всеукраїнський фестиваль «Жива культура – Живий світ», який об'єднав носіїв і хранителів автентичної культури з усіх куточків країни. Ця подія стала початком відзначення Міжнародних днів нематеріальної культурної спадщини 2025 року в Україні. Гості фестивалю змогли відвідати виставки з майстер-класами від представників громад, елементи яких включені до списків ЮНЕСКО та Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України, покази тематичних документальних фільмів, круглі столи та обговорення. Серед іншого, відбулася публічна дискусія «Стратегія розвитку нематеріальної культурної спадщини в Україні» за участю фахівців у сфері культури, представників міжнародних інституцій, митців, експертів та громадських діячів. Організатори фестивалю «Жива культура – Живий світ» – Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Національний музей народної архітектури та побуту України та Центр розвитку «Демократія через культуру».

У Чернівецькому національному університеті завершено реставрацію та 22 вересня урочисто відкрито Мармурову залу. Роботи проводилися протягом тривалого часу, включаючи відновлення стелі, склепінь і арок. Гроші на реставрацію однієї з найкрасивіших зал закладу надав Посольський фонд США зі збереження культурної спадщини.

Література

8 вересня журі Міжнародного літературного конкурсу рукописів прози «Крилатий Лев» обрало переможців 2025 року. Ними стали Ю. Грешко (1 премія за історико-пригодницький роман «Вайгожень»), С. Оришин (2 премія за

історичний роман «Побратими») та Т. Яремчук (3 премія за роман-трилер «Анна»). Організатором конкурсу «Крилатий Лев» є Львівська організація Національної спілки письменників України. Урочиста церемонія вручення відзнак відбулася 4 жовтня у Львові в межах Книжкового форуму.

17 вересня у Вінниці нагородили лауреатів Всеукраїнської літературної премії імені Михайла Коцюбинського. Цьогоріч премію присуджено: М. Воробей із Києва у номінації «Художня проза» («Сила землі моєї»), О. Павленко з Вінниччини у номінації «Поезія» («Прийшла пора»), В. Прокопчуку з Хмельницького та Б. Пентюку з Вінниці у номінації «Науково-популярна література» («Славетні Подoliaни з духовного стану»), В. Васильчуку з Коростеня, що на Житомирщині, у номінації «Дитяча література» («Шалена Богдана») та вінничанці В. Мельник у номінації «Художній переклад» за чотири книги, перекладені з латини. Премію імені Михайла Коцюбинського заснувала у 1981 році Вінницька організація Національної спілки письменників України, а з 1992-го вона набула всеукраїнського статусу під патронатом Вінницької облдержадміністрації та обласної Ради. Вручається за високохудожні доробки, що звеличують гуманістичні ідеали.

15 вересня в Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку оголосили восьмого лауреата Літературної премії імені Івана Корсака. Ним став письменник із Львівщини С. Процюк за книгу «Пан. Роман про Євгена Чикаленка». Літературну премію започаткувала родина письменника разом із видавництвом «Ярославів Вал» у 2018 році. Мета ініціативи – підтримувати розвиток історичного роману в Україні та водночас зберігати пам'ять про Івана Корсака.

Вересень відзначився сезоном літературних фестивалів із барвистою географією. Гостей зустрічали Київ, Чернівці, Вінниця, Запоріжжя, Житомир і Хмельницький. 25–28 вересня на території столичного Національного комплексу «Експоцентр України» пройшов четвертий фестиваль «Книжкова країна». Центральною темою став осінній урожай – як символ підсумків і літературних здобутків сезону. До книжкового ярмарку долучилися понад сто українських видавництв, а також книгарні та незалежні автори. Цього разу на фестивалі вперше було представлено напрям ілюстраторів і художників: виставки робіт А. Гаєвої «Сад життя» і «Сни Целана» та фотопроект О. Боровець «На її плечах». «Культурні сили» презентували павільйон мілітарної літератури та провели низку заходів за участю військовослужбовців-митців. Загалом «Книжкова країна» охопила більш як 450 подій, серед яких – презентації, автограф-сесії, «родинні читання», спеціальна горор-програма від спільноти «Бабай», професійні дискусії та воркшопи. В межах фестивалю діяли благодійні ініціативи: БФ «Гуркіт» збирав на роботизовані комплекси для 3 армійського корпусу; «Допомагатор» – на біонічне протезування й інклюзивний одяг; БФ «Лелека – Україна» пропонував книжки за донат для бойових медиків; BGV Charity Fund збирав кошти для бібліотек Київщини; Live Media HUB – книжки

для публічних бібліотек у невеликих містечках (ініціатива «Будинок української книги»). Крім того, «Діти героїв» облаштували інтерактивний простір на підтримку дітей загиблих військових, а «СОС Дитячі містечка» показали інсталяцію про справжні потреби маленьких українців. Традиційно на «Книжковій країні» відзначили найбільш обговорювану перекладну книжку сезону. Переможцями Премії книжкових блогерів стали одразу два видання – «Зайчик» М. Авад (видавництво «Жорж») і «Дім на краю світу» М. Каннінгема (видавництво «Лабораторія»).

5–7 вересня у Чернівцях відбулися події XVI Міжнародного фестивалю поезії *Meridian Czernowitz*. У програмі: поетичні читання від українських та європейських авторів, експериментальні «вірші на чотири руки» Є. Володченка (репера Кургана) та Д. Чмуж, фейлетонні читання О. Бойченка. Свої нові книжки презентували Ю. Паєвська (Тайри), Я. Черногуз, М. Лаюк, А. Любка, А. Чех, Л. Дереш, Т. Малярчук та ін. Також правозахисник Й. Зісельс прочитав лекцію про формат українсько-російської війни, а літературознавець П. Рихло – про спадщину Пауля Целана. Основними локаціями *XVI Meridian Czernowitz* стали Літературний целанівський центр та РК «Бартка».

6 та 7 вересня у Запоріжжі, в Центрі культурних послуг «Орбіта», міській бібліотеці та обласній науковій бібліотеці, які мають укриття, працював «Читай Форум» із книжковим ярмарком за участю 19 видавництв і понад 30 письменників. Тема фестивалю – «Паперові спільноти: як книги знову об'єднують людей». Відвідувачі змогли приєднатися до книжкових клубів, воркшопів, майстер-класів, панельних дискусій, публічного запису подкасту тощо. Серед учасників – І. Карпа, К. Міхаліцина, А. Єрмолаєва, В. Станчишин, О. Гаврош, В. Запека й інші.

13 та 14 вересня у Вінниці пройшов тринадцятий книжковий фестиваль *VinBookFest* під гаслом «Озброєні словом, нескорені духом». Культурно-мистецький захід, спрямований на популяризацію книги, представив декілька тематичних локацій: «Військові письменники. Література про війну» (С. Деркач, В. Запека, Л. Охріменко, інші); «Сучасні письменники. Художня література» (Д. Чекалкин, Брат Капранов, І. Роздобудько, О. Крук, А. Кокотюха, інші); «Дитячі письменники. Література для дітей» (С. Дерманський, Д. Корній, С. Лірник, інші). «Вінницькі письменники. Література для дітей. Фентезі» (в межах Програми підтримки книговидавання про Вінницю на 2025–2027 роки). Впродовж фестивалю діяв «Книжковий аванпост» із продукцією провідних українських видавництв, а також проводився збір книг для військових і для Ізюмської бібліотеки.

19–21 вересня у Хмельницькому тривав VIII Літературно-перекладацький фестиваль *Translatorium* із темою «Переклад як акт свободи». Фестиваль включав дискусії, лекції, поетичні читання, кінопоказ у партнерстві з *KyivMusicFilm*, мистецькі й культурні події, як-от фотовиставка та концерт гурту «Крихітка». Українські й іноземні перекладачі, письменники та культурні діячі

говорили про переклад у часи війни та еміграції, про вразливі мови і майбутнє культурної пам'яті, а також політичний вимір літератури. Серед гостей – Р. Семків, О. Сливинський, Л. Панасюк, Я. Стріха, А. Грувер, І. Ківа, В. Агєєва та ін. VIII *Translatorium* реалізовано ГО «Translatorium» за підтримки Управління культури і туризму Хмельницької міської ради та Міжнародного фонду «Відродження».

20 та 21 вересня у Житомирі відбувся III Книжковий форум «Відсіч. Без бар'єрів», організований Управлінням культури та туризму Житомирської ОВА разом із ГО «Головна сцена». У фестивалі взяли участь понад три десятки авторів, а програма налічувала близько пів сотні заходів, серед яких: презентація книги «Мармурова жінка: життя і творчість Олени Пчілки» від письменниці О. Волинської; фінал Літературного марафону «Відсіч» із музично-літературним перформансом за участю камерного оркестру Житомирської обласної філармонії ім. С. Ріхтера; поетична зустріч «Жіночі голоси війни» на локації «Територія де всі свої»; дискусія «Сторінки рівності: нові перспективи інклюзивної літератури», під час якої авторки О. Пшенична й О. Ольховська та незряча гідеса музею в темряві В. Шевчук говорили про книжку як інструмент формування інклюзивного суспільства; панель «Слово на лінії фронту», що зібрала письменників-ветеранів – В. Піддубного, В. Запеку, Д. Калинчука і В. Мойсієнка; презентації, автограф-сесії, творчі зустрічі, заходи для юних читачів тощо.

Бібліотечна справа

16–20 вересня XV Львівський міжнародний бібліотечний форум «Бібліотека: довіра і відповідальність» пройшов у гібридному форматі – з трансляціями онлайн та наживо у бібліотеках Львова. Протягом п'яти днів учасники обмінювалися досвідом, презентували успішні практики, дискутували про виклики сьогодення та виробляли нові стратегії розвитку бібліотек. Серед ключових тем обговорень – проблеми поповнення фондів, професійна освіта, роль бібліотек як локальних просторів для зустрічей та коворкінгу, цифровізація та безбар'єрність бібліотечного середовища тощо. Важливою частиною форуму став круглий стіл «Бібліотечне лідерство у викликах війни: довіра та відповідальність у дії». Модераторами були генеральний директор Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого О. Сербін, заступниця генерального директора Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація О. Бруй та виконавча директорка ВГО Українська бібліотечна асоціація Я. Сошинська, а своїм досвідом поділився генеральний директор Національної бібліотеки Чеської Республіки Т. Фолтин. На завершення XV Львівського міжнародного бібліотечного форуму в стінах Обласної юнацької бібліотеки ім. Р. Іваничука відбувся благодійний концерт «Олег Сербін збирає друзів», який об'єднав учасників навколо спільної мети – збору коштів на *EcoFlow* для 1129 зенітно-ракетного полку, підрозділу 1, дивізіону протиповітряної оборони.

23–25 вересня у Рівному працювала Всеукраїнська науково-практична конференція керівників бібліотек для дітей, юнацтва та молоді під гаслом «Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей в умовах глобальних викликів». Організатором виступила Національна бібліотека України для дітей за підтримки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України. Конференція зібрала представників бібліотек з усієї країни: Києва, Львова, Харкова, Чернівців, Херсона, Тернополя та інших міст. У центрі уваги були сучасні виклики, з якими працюють дитячі бібліотеки: підтримка психоемоційного стану дітей, безпечне освітнє середовище, розвиток медіаграмотності, цифрова трансформація, інклюзія, робота з дітьми-переселенцями, створення відкритих культурних просторів. Бібліотекарі презентували власні напрацювання та дієві практики, обговорювали роль партнерств і грантової підтримки у впровадженні нових проєктів, взяли участь у модулі «Бібліотеки як осередки національної пам'яті».

Кіномистецтво

До Дня українського кіно Президент України В. Зеленський вручив Державну премію України імені Олександра Довженка 2025 року творчому колективу повнометражного ігрового фільму «Медовий місяць» (режисерці та сценаристці Ж. Озінній, актору Р. Луцькому, акторці І. Нірші), а також надав статус національного «Довженко-Центру» – за вагомі здобутки у збереженні, популяризації, дослідженні та поширенні національної кінематографічної спадщини в Україні та за кордоном.

13 вересня Українська кіноакадемія оголосила переможців IX Національної кінопремії «Золота Дзига». Цього року нагороджено 21 лауреата у 19 номінаціях, а також володарів спеціальних відзнак. Премію за внесок у розвиток українського кінематографа отримав продюсер, засновник та генеральний директор компанії «Вавілон», ініціатор проєкту «Дивись українське» А. Різоль. Найкращим фільмом стала історична драма Т. Томенка «Будинок “Слово”. Нескінчений роман». Окрім головної перемоги, стрічка також здобула нагороди в номінаціях: «Найкраща режисерська робота» (імені Ю. Г. Іллєнка) – Т. Томенко; «Найкращий сценарій» – Т. Томенко, Л. Якимчук; «Найкраща робота художника-постановника» – Ш. Сейдаметов; «Найкраща музика» – А. Загайкевич; «Найкраща жіноча роль другого плану» – Н. Набока. Картину «Фрагменти льоду» режисерки М. Стоянової нагороджено премією за «Найкращий монтаж» – М. Майковська та В. Онисько (помертньо), а М. Стоянова отримала спеціальну відзнаку «Відкриття року». Премію «Найкраща чоловіча роль другого плану» присудили актору В. Кухарському (помертньо) за роль у фільмі Р. Бондарчука «Редакція». Серед інших лауреатів IX «Золотої Дзиги»: «Найкращий документальний фільм» – «Порцелянова війна» С. Леонтєва; «Найкращий серіал» – «Номо аmans» С. Лідаговського; «Найкращий короткометражний документальний фільм» – «Там, де закінчується росія» О. Радинського; «Найкращий короткометражний ігровий фільм» (імені Ю. А.

Мінзянова) – «Чорничне літо» М. Кондакової; «Найкраща операторська робота» – О. Рошин («Стрічка часу»); «Найкраща жіноча роль» – К. Химчук («Ти мене любиш?»); «Найкраща чоловіча роль» – К. Темляк («БожеВільні»).

4–10 вересня у столиці в кінотеатрах «Жовтень» та KINO42 пройшов XIV Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів KISFF із темою «Проявлення». Програма містила близько трьохсот стрічок з усього світу в межах українського та міжнародного конкурсів, ретроспективи й окремі тематичні секції. Головним фокусом KISFF 2025 була спеціальна секція «Жінки в кіно», яка ознайомила глядачів з роботами знакових українських кінодіячок – К. Муратової та С. Зінов'євої. Колектив «Кінотрон» представив програму «Відкладена прем'єра: українські фільми 1990-х про мистецтво», до якої увійшли стрічки про Сергія Параджанова, Олександру Екстер та українських авангардистів, віднайдені в архіві Національної кінематеки України та вперше оцифровані в належній якості. 10 вересня відбулася церемонія закриття XIV KISFF і нагородження переможців. За версією журі Спільки кінокритиків України, до складу якого увійшли кіножурналістка О. Коркодим та кінокритики О. Гусєв і В. Мирний, найкращим фільмом українського конкурсу стала картина «Ти мене чуєш?» режисерки А. Науменко. Спеціальною відзнакою українського конкурсу нагороджено стрічку «Життя починається» О. Тараненка. Гран-прі національного конкурсу за версією міжнародного журі здобув анімаційний фільм «Київський торт» М. Лиськова. Спеціальну відзнаку національного конкурсу вручили «Прелюдії» А. Панасенко. А цьогорічними фаворитами глядацької аудиторії стали стрічки «Собака та вовк» Т. Галамової у міжнародному конкурсі та «Нічна зміна» М. Лім в українському конкурсі.

5–14 вересня VI Міжнародний етнографічний кінофестиваль «ОКО» охопив одразу міста Київ, Одесу, Кам'янець-Подільський (Хмельниччина), Болград (Одещина) та Софію (Болгарія). Загалом було представлено 95 фільмів 24 мовами з 52 країн світу. Стартував захід на АртПричалі у Києві виступами болгарських кукерів і української маланки та відкриттям муралу «Кінострічка життя» сестер Фельдман. Кінопокази та панельні дискусії пройшли з 6 по 10 вересня у столичному Будинку кіно. Відкривала подію світова прем'єра документальної стрічки «Мертва квітка» Т. Станєвої. Фільмом-закриттям став художній фільм «Памфір» Д. Сухолитого-Собчука. Завершальну частину української програми й нагородження переможців проведено 12–14 вересня у місті Болград Одеської області. Гран-прі від журі конкурсної програми NASHE ОКО здобула «Татова колискова» Л. Дяк. Спеціальний приз журі за етнографічну репрезентацію отримала документальна картина «Трішки чужа» С. Ліщинської.

13 вересня в Українському домі в Києві вдруге відбувся День дебютного кіно з Українською Кіношколою, організований разом із проектом «Кінопростір» задля підтримки молодих українських режисерів. На участь у проекті цьогоріч було подано 55 дебютних фільмів. Професійне журі відібрало для показу сім найкращих короткометражних робіт: «Амадея» А. Ульянової,

«Захоплений дім» А. Гончарової, «Моя сім'я та інші звірі» В. Бакума, «Петля» NICKO MARA, О. Волошина, «Свята Софія» М. Хомутиної, «Солдатик» Д. Дедкова, «Чоп Чоп!» Є. Кошина. До відбірної комісії увійшли режисер Д. Тарасов, актор С. Кисіль, генеральна директорка Одеського міжнародного кінофестивалю А. Мачух, продюсер та куратор С. Демидов, засновниця і директорка Української Кіношколи, продюсерка А. Тимошенко та СЕО «Київстар ТБ» П. Рибак.

14–16 вересня в Українському домі пройшов VI Міжнародний кінофестиваль «Svitlo» під гаслом «Сенси, які не згасають». Захід є платформою для підтримки митців з усього світу, які створюють контент на соціально-важливу тематику. Відкрила форум українська повнометражна спортивна драма «Пульс» режисера С. Чеботаренка. Загалом було представлено 30 стрічок національного та міжнародного конкурсів (повнометражні фільми, короткі метри, анімація та соціальні ролики). Гран-прі VI Кінофестивалю «Svitlo» отримав документальний фільм «Позивний „Артист”» М. Тузова. У категорії «Ігровий короткометражний фільм» перші два місця здобули українські стрічки «Кінець світу» Т. Валігура та «Найлегший пасажир в історії» А. Лукіча. У номінації «Документальний короткометражний фільм» призові місця також посіли українські картини: перше – «Чие місто?» М. Ігнаткова, друге – «Віта» В. Стойкової, третє – «Сторона сонця» В. Станкевича. Серед переможців у категорії «Анімаційний короткометражний фільм» друге місце посіла робота українського режисера В. Каленського «Місто, що живе на піску». Найкращими «Соціальними роликами» визнано українські проєкти: «Маніфест сильних» Д. Стегнія (перше місце), «Обличчя людяності. Валентина» О. Михалець (друге місце), «Склади ціну собі» Я. Гамалія (третє місце). У номінації «Найкращий сценарій» відзначено авторів М. Пономаренко, О. Бикова за ігровий фільм «Адамівна». Переможцем глядацьких симпатій стала ігрова стрічка «Один білборд біля цвинтаря» режисера Ю. Ластівки. Спеціальні відзнаки журі отримали, зокрема: А. Лукіч за ігровий фільм «Найлегший пасажир в історії» (Найкраща режисура), Т. Дуднік за соціальний ролик «Маніфест сильних» (Найкраща операторська робота), С. Романюк (посмертно) за роль священника в ігровому фільмі «Кінець світу» (Найкраща чоловіча роль), Н. Кіт за соціальний ролик «Сильніші за насильство» (За оригінальне аудіовізуальне втілення соціальної тематики).

13 вересня Український культурний фонд запросив глядачів на кінодень «Свої голоси» в київському кінотеатрі «Лінія Кіно». У програмі: панельна дискусія про стратегічну роль державної політики у підтримці кінематографа під час війни (у фокусі обговорення – грантові програми, інформаційна стійкість та культурна дипломатія); допрем'єрний показ документальної стрічки «Грім серед ясного неба» В. Ключова; покази знакових українських фільмів: «Стоп-Земля» К. Горностай, «Я працюю на цвинтарі» О. Тараненка, «Я, Ніна» М. Нікітюк, «Наші котики» В. Тихого, «Ля Палісіада» Ф. Сотниченка, «Памфір» Д.

Сухолиткий-Собчука. Проєкт «Свої голоси» реалізується у партнерстві з Держкіно України, «УкрКіноФест» та *SweetTV*.

17–21 вересня у Львівському палаці мистецтв відбувся XVI Міжнародний кінофестиваль короткого метру *Wiz-Art*, зосереджений на інноваційних підходах і жанровій різноманітності. Слоганом заходу стала фраза «Балкони часу». Цьогорічна програма включала понад 75 фільмів, відзначених Каннами, Венецією, «Берлінале», *BAFTA* та «Оскаром». Фестиваль об'єднав міжнародний і національний кіноконкурси, спеціальні добірки від *ESFAA*, а також позаконкурсні покази й спеціальні події, як-от розмова з режисером А. Лукічем, лекція кінооператора Л. Лєскова, денна вечірка у стилі квартирників 60-х. Вперше на *Wiz-Art* показали панораму українського повнометражного кіно, включно з «Ля Палісіадою» Ф. Сотниченка, номінованою на «Оскар» від України. До національного конкурсу увійшло 15 фільмів, серед яких «Недоступні» К. Земляного, «Київський торт» М. Лиськова, «Роздуми про мир під час повітряного нальоту» В. Туряниці, «Я померла в Ірпені» А. Фалілеєвої. Гран-прі *Wiz-Art 2025* і перемогу в Національному конкурсі здобула картина Є. Гармаша «Татова подряпинка». Приз глядацьких симпатій отримала «Комендантська година» Є. Топтигіної. Дипломом журі Співки кінокритиків України нагороджено стрічку «Я померла в Ірпені» А. Фалілеєвої (Україна, Словаччина, Чехія), а володарем спецвідзнаки СКУ став фільм «Алло, я на горі» Л. Пирожкової.

17–19 вересня XVI Всеукраїнський фестиваль екранних мистецтв «Дніпро-сінема» імені Данила Сахненка зібрав у Вінниці митців із різних територіальних осередків Національної спілки кінематографістів України. В основному творчому конкурсі взяло участь майже сто документальних стрічок з усіх куточків України та зарубіжних країн. Дипломом переможця та головним призом імені актора-воїна Якова Ткаченка нагороджено творчу групу фільму «Яків Ткаченко. Тільки куля ...» (авторка О. Тронь, м. Дніпро). Програма фестивалю, окрім кінопоказів, включала зокрема: відзначення 150-річчя від дня народження одного з фундаторів українського кіно Данила Сахненка; дискусійну платформу «Сучасне українське кіно у боротьбі за свободу та формування національної ідентичності» (модератор – С. Тримбач); круглий стіл «Творчість вінничанина режисера Артура Войтецького як акт творчої та громадської волі» (Вінницький літературно-меморіальний музей імені Михайла Коцюбинського). Захід реалізовано завдяки підтримці Національної спілки кінематографістів України, Державного агентства України з питань кіно та продюсерської агенції «Спільна Перемога».

3–12 вересня у Чернівцях пройшов тиждень документального кіно «Музей Івасюка FOREVER» до 30-річчя Чернівецького обласного меморіального музею Володимира Івасюка. Гості заходу змогли переглянути такі картини, як «Феномен Івасюка» авторського *YouTube*-каналу «Загін кіноманів», «Червона рута» з циклу «Пісні серця» кіностудії «Контакт» та каналу «1+1», «Дім, в якому

живе пісня!» Чернівецької державної телерадіокомпанії та інші, а також виставку світлин «Закарбована фотомить: історія за кадром».

У широкий український прокат вийшли нові українські стрічки: документальний фільм «Антарктида» режисера А. Птушкіна; біографічна драма «Малевич» режисерки Д. Онищенко (копродукція України, Італії, Швейцарії та Сербії); романтичний трилер «Медовий місяць» режисерки Ж. Озірної; документальна стрічка «Грім серед ясного неба» режисера Р. Любого. 21 серпня в Харкові відбувся спецпоказ неігрового фільму «Куба & Аляска» режисера Є. Трояновського.

Спілка кінокритиків України та куратори фестивалю «Київський тиждень критики» визначили десять кінодебютів часів російсько-української війни. До топової десятки увійшли: «Плем'я» М. Слабошпицького; «20 днів у Маріуполі» М. Чернова; «Памфір» Д. Сухолиткого-Собчука; «Мої думки тихі» А. Лукіча; «Ля Палісіада» Ф. Сотниченка; «Земля блакитна, ніби апельсин» І. Цілик; «Додому» Н. Алієва; «Стоп-Земля» К. Горностай; «Припутні» А. Непиталюка; «Фрагменти льоду» М. Стоянової. Експерти оцінювали 124 українські дебютні повнометражні картини, створені в Україні у 2014–2024 роках і презентовані на кінофестивалях чи у широкому прокаті. До складу експертної комісії увійшли 27 кінокритиків.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування ***І. Г. Піленко***

Формат 60х84/16. Умовн. друк. арк. 1,32. Б/т. Зам. 72. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12